

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1776

Vragen van het lid **Vermeij** (PvdA) aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *onduidelijke regels over samenwonen in de AOW* (ingezonden 6 februari 2012).

Antwoord van minister **Kamp** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 7 maart 2012).

Vraag 1

Bent u bekend met het feit dat verschillende vestigingen van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) mensen verschillend voorlichten als het gaat om de samenwoonregels in de AOW?¹

Antwoord 1

Ik heb kennisgenomen van de uitzending van de Ombudsman van 25 maart 2011. De SVB informeert mensen over samenwoonregels bij de aanvraag voor de AOW. Bij de aanvraagset zit een brochure met informatie over de AOW. In deze brochure staat informatie over de hoogte van het AOW pensioen, dat afhankelijk is van de samenstelling van het huishouden. Voor een toelichting op hoe de SVB samenwonen definieert wordt verwezen naar de brochure «Samenwonen of niet». Deze brochure kan bij de SVB worden aangevraagd en is op de website www.svb.nl beschikbaar. Op deze wijze wordt uniforme voorlichting gegeven over de AOW en de regels die gelden bij samenwonen. Desalniettemin constateer ik uit de uitzending dat over een concrete situatie op verschillende wijze telefonische voorlichting is verstrekt. Medewerkers van de SVB zijn geweest op de voorhanden zijnde instructies die eenduidige voorlichting dienen te waarborgen.

Vraag 2, 3 en 4

Kunt u verhelderen wanneer er sprake is van een gezamenlijke huishouding? Hoeveel tijd moet je daarvoor samen doorbrengen? Hoeveel dagen? Hoeveel nachten?

Kunt u verhelderen wat er wordt verstaan onder een zorgrelatie? Is dat persoonlijke verzorging? Is dat mantelzorg? Is dat huishoudelijke zorg? Is dat samen koken? Is dat samen eten? Hoe vaak? En als het de ene keer bij de één en de andere keer bij de ander is?

¹ Uitzending De Ombudsman 25 maart 2011.

Kunt u verhelderen wanneer er sprake is van het delen van de kosten van het huishouden? Vanaf welk bedrag is dat? Voor welke uitgaven? Alleen bij een gezamenlijke rekening? Is dat ook boodschappen doen? Samen winkelen?

Antwoord 2, 3 en 4

Van een gezamenlijke huishouding is volgens de wet sprake als twee personen hun hoofdverblijf in dezelfde woning hebben (huisvestingscriterium) en blijf geven zorg te dragen voor elkaar door middel van het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding dan wel anderszins (verzorgingscriterium). Als aan beide criteria is voldaan, kan een gezamenlijke huishouding worden aangenomen. In dat geval worden de ongehuwd samenwonenden qua rechten en plichten gelijkgesteld aan gehuwden. De uitvoeringsinstantie stelt op basis van objectieve feitelijke omstandigheden in het individuele geval vast of aan het huisvestingscriterium en het verzorgingscriterium wordt voldaan en er dus sprake is van een gezamenlijke huishouding. De op dit punt gevormde jurisprudentie biedt daarvoor handvatten. Kern van de jurisprudentie is dat het uiteindelijke oordeel het resultaat is van een afweging van alle factoren, die uitsluitend in het individuele geval kan plaatsvinden.

Het aantal dagen en nachten die samen worden doorgebracht zijn van belang voor de beoordeling van het huisvestingscriterium. Op grond van de jurisprudentie en de uitvoeringspraktijk is het feitelijk verblijf in een woning een belangrijk criterium bij de beoordeling of er sprake is van het hoofdverblijf. Onder feitelijk verblijf wordt verstaan de tijd dat een belanghebbende feitelijk in een woning verblijft. Van belang is waar zijn gezin verblijft, zijn persoonlijke bezittingen staan en waar hij gewoonlijk de nacht doorbrengt. Meestal zal dit zijn in de woning waar hij bij de Gemeentelijke basisregistratie (GBA) staat geregistreerd. Het komt echter voor dat een persoon weliswaar op een adres staat ingeschreven, maar op dat adres weinig verblijft, terwijl hij veel tijd in een andere woning doorbrengt. Onder die omstandigheden kan het GBA-adres niet doorslaggevend zijn bij de beoordeling van de vraag waar een persoon zijn hoofdverblijf heeft. Als een persoon op meerdere adressen verblijft, zal de SVB aan de hand van de feiten en omstandigheden van het individuele geval beoordelen waar deze persoon zijn hoofdverblijf heeft. Het adres waar de persoon het merendeel van de tijd verblijft, zal als het hoofdverblijf gelden. Ook andere factoren kunnen een rol spelen, zoals het bewaren van kleding of andere eigendommen op het adres of het voeren van de administratie op dat adres.

Ook het verzorgingscriterium wordt beoordeeld aan de hand van de feitelijke omstandigheden van de belanghebbende. Het verzorgingscriterium kan worden afgeleid uit de mate van financiële verstrengeling dan wel dat anderszins voor elkaar wordt gezorgd.

Financiële verstrengeling kan ondermeer worden afgeleid uit het gezamenlijk doen van bepaalde huishoudelijke uitgaven, de aanwezigheid van gezamenlijke rekeningen of een machtiging tot het opnemen van geld van de rekening van de ander, het gezamenlijk afsluiten van verzekeringen, borg staan voor een persoonlijke lening van de ander, het hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het geheel van de huur of het afsluiten van een levensverzekering met de ander als begunstigde. Wezenskenmerk van de beoordeling van de feitelijke situatie is dat hierbij het geheel van feiten en omstandigheden in beschouwing worden genomen. Wat in de ene situatie in het licht van dat geheel als een doorslaggevend feit wordt beschouwd om een gezamenlijke huishouding aan te nemen, is in een andere situatie slechts van betekenis in combinatie met andere feiten. Hieruit blijkt dat de feiten en omstandigheden die tot het oordeel kunnen leiden dat er sprake is van financiële verstrengeling divers zijn en niet in één hoofdregel te vatten.

De zorg anderszins kan (elementen van) persoonlijke verzorging, mantelzorg of huishoudelijke zorg inhouden. Uit de rechtspraak blijkt dat zorg en verzorging elementen zijn die betrokken dienen te worden bij de beoordeling of voldaan is aan het verzorgingscriterium². Ook hier geldt dat wat in de ene situatie als een doorslaggevend feit wordt beschouwd om een gezamenlijke huishouding aan te nemen, in een andere situatie slechts van betekenis is in combinatie met andere feiten. Gezamenlijk koken en eten, bij de een of bij de ander, zal dus in het ene individuele geval van doorslaggevende betekenis

² Zie CRvB 11 juli 1995, JABW 1995/357 en CRvB 6 januari 1998, USZ 1998/56.

zijn en in het andere individuele geval niet. Ook hiervoor geldt dat de feiten en omstandigheden die tot het oordeel kunnen leiden dat er sprake is van het anderszins voor elkaar zorgen divers zijn en niet in één hoofdregel te vatten.

Vraag 5

Deelt u de mening dat het voor ouderen met een AOW moeilijk kan zijn om zelf vast te stellen of zij in de ogen van de SVB samenwonen wanneer de SVB zelf al aangeeft een uitspraak over al dan niet samenwonen alleen kan geven op basis van een heel dossier?

Antwoord 5

In antwoord 1 is ingegaan op de wijze waarop de SVB voorlichting over de samenwoonregels aan cliënten verstrekt. Doordat het vaststellen van een gezamenlijke huishouding wordt beoordeeld aan de hand van de feiten en omstandigheden in het individuele geval en de weging van deze feiten en omstandigheden van geval tot geval plaatsvindt, is het raadzaam dat ouderen hun situatie voorleggen aan de SVB. De SVB bepaalt aan de hand van de individuele situatie welke gegevens verstrekt moeten worden en de wijze waarop dat moet gebeuren.

Vraag 6

Vindt u het redelijk dat ouderen met een AOW die twijfelen of hun situatie door de SVB wordt gezien als samenwonen met heel dossier met logeerlogboek en huishoudboekje bij de SVB langs moeten om uitsluitel te krijgen?

Antwoord 6

Om te kunnen beoordelen of er sprake is van een gezamenlijke huishouding, dient de SVB in elk individueel geval inzicht te hebben in de feitelijke situatie van zowel het huisvestingscriterium als het verzorgingscriterium. Het is aan de belanghebbende om aan te tonen hoe zijn feitelijke situatie in elkaar steekt. Het is geen beleid van de SVB om bij twijfel een logeerlogboek en huishoudboekje bij te laten houden. In voorkomende gevallen kan dit van belanghebbende gevraagd worden, als niet op andere wijze inzicht verkregen kan worden in de feitelijke situatie.

Vraag 7

Zijn door de invoering van de huishoudinkomenstoets in de WWB vergelijkbare situaties te verwachten voor mensen met een bijstanduitkering? Wat gebeurt er bijvoorbeeld wanneer een meerderjarig, werkend kind van gescheiden ouders waarvan er één bijstand ontvangt, omstebeurt bij zijn ouders verblijft?

Antwoord 7

Er is sprake van gezinsbijstand en een gezinsmiddelenstoets als bloed- en aanverwanten in de eerste graad in dezelfde woning het hoofdverblijf hebben. Aangezien «het hebben van het hoofdverblijf in dezelfde woning» bij de gezinsbijstand overeenkomt met het huisvestingscriterium bij de gezamenlijke huishouding kan worden aangesloten bij de op dit punt gevormde jurisprudentie. Er geldt bij de gezinsbijstand geen verzorgingscriterium. Slechts één woning kan als hoofdverblijf worden aangemerkt. In beschreven situatie is het aantal dagen dat de belanghebbende bij de ene ouder of bij de andere ouder verblijft wel medebepalend maar niet doorslaggevend, omdat niet enkel op basis daarvan het hoofdverblijf kan worden vastgesteld. De uitkeringsinstantie zal mede aan de hand van andere feiten en omstandigheden moeten beoordelen in welke woning het hoofdverblijf kan worden aangenomen.

Vraag 8

Bent u bereid om heldere, eenduidige regels op te stellen over wanneer mensen samenwonend worden beschouwd?

Antwoord 8

Zoals in antwoord 2 is aangegeven wordt op basis van objectieve feitelijke omstandigheden in het individuele geval vastgesteld of er sprake is van een gezamenlijke huishouding. Het uiteindelijke oordeel is het resultaat van een afweging van alle factoren, die altijd betrekking heeft op het individuele

geval. Het geheel van de vaststelling van de objectieve, individuele omstandigheden en de weging van alle relevante factoren in het individuele geval kan naar zijn aard niet in centrale regels met een algemeen karakter worden vervat. Wel biedt jurisprudentie handvatten voor het al dan niet aannemen van een gezamenlijke huishouding. Als een belanghebbende het niet eens is met de beoordeling van de uitkeringsinstantie over zijn individuele situatie, staat tegen het besluit bezwaar en beroep open.